

Hur
FEMINISTISK
är Sveriges
UTRIKESPOLITIK
2017

CONCORD

Svenska & europeiska CSO:er för global utveckling
Sverige

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	4
KAPITEL 1 HUR FEMINISTISKT ÄR SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE OCH HUMANITÄRA BISTÄND?	6
DEL 1 Kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt	7
DEL 2 SRHR i Sveriges utvecklingssamarbete och humanitära arbete	13
DEL 3 Det krympande demokratiska utrymmet för hbtqi- och kvinnorrättsförvarare	17
KAPITEL 2 HUR FEMINISTISK ÄR SVERIGES FREDS- OCH SÄKERHETSPOLITIK?	20
DEL 1 Sverige i säkerhetsrådet	21
DEL 2 Sveriges stöd till kvinnor i fredsprocesser	24
DEL 3 Svensk vapenexport	26
KAPITEL 3 HUR FEMINISTISK ÄR SVERIGES MIGRATIONS- OCH FLYKTINGPOLITIK?	30
DEL 1 Den svenska migrations- och flyktingpolitiken	31
DEL 2 Sveriges röst i EU	34
REFERENSER	38

Stockholm 2017

Följande organisationer och medlemmar i CONCORD Sveriges Jämställdhetsarbetsgrupp har bidragit till framtagandet av rapporten och rekommendationerna för deras respektive expertområden:

Afrikagrupperna, Individuell Människohjälp, Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, Kvinna till Kvinna, MyRight, MÅN, Operation 1325, Plan International Sverige, PMU, PRO Global, RFSL, RFSU, Rädda Barnen, Svalorna Indien Bangladesh, Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Svenska kyrkans internationella arbete, Union to Union, WaterAid och We Effect.

Redaktör Jessica Poh-Janrell

Grafisk form Gabriel Holmbom
egdesign.gabriel@gmail.com

CONCORD Sverige
Besöksadress: Medborgarplatsen 3, plan 8
Postadress: Box 4306, 102 67 Stockholm
08-648 99 59
www.concord.se

CONCORD
Svenska & europeiska CSO:er för global utveckling
Sverige

Hur **FEMINISTISK** *är Sveriges* **UTRIKESPOLITIK?**

Sverige är det första landet i världen som har en uttalad ambition att föra en feministisk utrikespolitik, en politik som har som målsättning att stärka alla kvinnors och flickors rättigheter, representation och resurser. När Sveriges utrikesminister Margot Wallström lanserade den feministiska utrikespolitiken på hösten 2014 var det ett modigt och viktigt politiskt ställningstagande.

Sedan dess har vi sett flera stora bakslag för kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter världen över. Bara i år har USA återinfört the Global Gag Rule, vilket kommer att drabba miljontals kvinnor och flickor i framförallt fattiga länder som nu fråntas rätten till vård och rätten att få bestämma över sin egen kropp. I Ryssland har duman beslutat att avkriminalisera våld i hemmet och i Tjetjenien tillfångatas och torteras homosexuella. Med de starka anti-feministiska strömningar som drar över stora delar av vår värld är Sveriges feministiska utrikespolitik och tydliga ställningstagande för alla kvinnors och flickors mänskliga rättigheter viktigare än någonsin!

I denna rapport går 19 av CONCORD Sveriges medlemsorganisationer ihop för att analysera genomförandet av Sveriges feministiska utrikespolitik under året som gått. Vi belyser ett antal områden där vi ser att Sveriges feministiska utrikespolitik har bidragit till viktiga ställningstaganden och insatser som gör reell skillnad för kvinnors och flickors rättigheter globalt. Vi lyfter även fram områden där den feministiska utrikespolitiken inte har fått genomslag, vilket har utmynnat i en politik som i vissa fall inte bara misslyckas med att bidra till den feministiska utrikespolitiken utan direkt motverkar målsättningarna i politiken.

Med rapporten vill vi bidra till en konstruktiv debatt om hur vi kan bygga vidare på framgångarna med den feministiska utrikespolitiken och vad som krävs för att utrikespolitiken ska få genomslag i alla politiska områden.

I rapporten gör vi nedslag och lyfter exempel från tre stora politikområden: Sveriges utvecklingsarbete och humanitära bistånd, Sveriges freds- och säkerhetspolitik och Sveriges migrations- och flyktingpolitik. De två förstnämnda områdena är klassiska utrikespolitiska områden medan det sistnämnda, migrations- och flyktingpolitiken, bara delvis styrs av utrikespolitiken.

BETYG

KAPITEL 1 SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE OCH HUMANITÄRA BISTÅND

DEL 1 EKONOMISK EGENMAKT: På sistone har Sveriges regering uppmärksammat frågan om kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt alltmer. Området är prioriterat både i Sidas handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2015-2018 och i handlingsplanerna för feministisk utrikespolitik 2016 och 2017. Ökade satsningar syns i relation till sociala trygghetssystem med fokus på kvinnors egenmakt i arbetsför ålder, men förbättringspotential finns bland annat med att inkludera kvinnor i alla åldrar. Fler satsningar behövs för att stötta jordbrukande kvinnors egenmakt och för att stärka kvinnors rättigheter och påverkansmöjligheter på arbetsmarknaden, inklusive inom den informella ekonomin.

DEL 2 SEXUELL OCH REPRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER: Sveriges regering har tydligt stöttat sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) under året och området fortsätter att vara prioriterat i utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik även 2017. Sverige var ett av de länder som tog ansvar och ledarskap för She Decides-initiativet som en motreaktion på USAs återinförande av the Mexico City Policy (the Global Gag Rule) och utökade dessutom stödet till SRHR inom biståndsbudgeten för 2017. Det finns dock stor förbättringspotential inom Sveriges humanitära arbete, där strategier för hur man integrerar SRHR saknas samt strategier för hur man förbättrar koherensen mellan det långsiktiga utvecklingssamarbetet och det humanitära arbetet.

DEL 3 DET KRYMPANDE DEMOKRATISKA UTRYMMET FÖR HBTQI- OCH KVINNORÄTTSFÖRSVARARE: För att jämställdhet ska drivas framåt i ett land krävs starka feministiska rörelser med handlingsutrymme, medan ett krympande demokratiskt utrymme resulterar i motsatt utveckling. Det krympande demokratiska utrymmet är därför en akut fråga för den feministiska utrikespolitiken. Sverige har en lång tradition av att stödja civilsamhället som en del av utvecklingsbiståndet. Under det sista året har frågan fått en högre prioritet med Sidas nya skrivelse och i och med inkluderingen i årets handlingsplan för den feministiska utrikespolitiken. Detta är en viktig prioritering. Nu måste regeringen konsekvent lyfta frågan i den politiska dialogen samt förbättra stödet för försvarare av mänskliga rättigheter i de mest utsatta kontexterna.

KAPITEL 2 SVERIGES FREDS- OCH SÄKERHETSPOLITIK

DEL 1 SVERIGE I SÄKERHETSRADET: I och med platsen i säkerhetsrådet under 2017-2018 har Sverige fått en unik möjlighet att driva den feministiska utrikespolitiken inom FN:s högsta beslutande organ. I samband med att Sverige tog plats i rådet aviserade regeringen att man skulle arbeta för att driva genomförandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet framåt. Under Sveriges ordförandemånad i januari antog rådet en resolution som fastslog att sexuellt och könsbaserat våld kan utgöra grund för sanktioner. Det har aldrig hänt förut och resolutionen är på så vis banbrytande. Under ordförandemånaden bjöd Sverige även in kvinnorrättsförsvarare från Somalia och Nigeria att tala inför rådet. Att ge kvinnorrättsorganisationer en röst i rådet är ett viktigt agerande och något som Sverige måste verka för att etablera som praxis.

DEL 2 SVERIGES STÖD TILL KVINNOR I FREDSPROCESSER: Under det sista året har vi sett hur medlemmar från det svenska medlingsnätverket för kvinnor gjort viktiga insatser genom att utbilda och stötta kvinnorrättsaktivister i konfliktområden inför deras deltagande i fredsprocesser och förhandlingar. För att utveckla arbetet och säkerställa att nätverket når sin fulla potential krävs det att regeringen ger resurser till arbetet och säkerställer att ett medlingssekretariat som kan stötta arbetet finns på plats inom en snar framtid.

DEL 3 SVENSK VAPENEXPORT: Sverige fortsätter att sälja krigsmateriel till odemokratiska länder. Under 2016 och 2017 har Sverige dessutom fortsatt sälja krigsmateriel till både Saudiarabien och Förenade Arabemiraten trots att de utför flygattacker mot Jemen. Dessa attacker har beskrivits som krigsbrott av människorättsorganisationer och hela 80 procent av befolkningen i Jemen är i akut behov av humanitär assistans. I början av 2017, bara månader efter att Colombias fredsavtal trädde i kraft, tecknade Sverige ett militärt samförståndsavtal med Colombias regering. Detta banar väg för försäljning av Jas Gripen till landet. Det nya avtalet med Colombia och den fortsatta exporten till Saudiarabien och Förenade Arabemiraten är exempel på ageranden som går helt emot regeringens ambition att föra en feministisk utrikespolitik.

KAPITEL 3 SVERIGES MIGRATIONS- OCH FLYKTINGPOLITIK

DEL 1 DEN SVENSKA MIGRATIONS- OCH FLYKTINGPOLITIKEN: Under 2016 gjordes stora förändringar inom svensk migrations- och flyktingpolitik. De största skedde i och med införandet av den nya tillfälliga asylagstiftningen som i praktiken omöjliggör familjeåterförening för de flesta som får asyl i Sverige. Utan denna möjlighet blir framförallt kvinnor och barn kvar i konflikttrubbade områden, i flyktingläger eller tvingas ut på transitrutter. Dessa miljöer utgör kraftigt förhöjda risker för att bli utsatt för sexuellt och könsbaserat våld samt trafficking. I 2017 års handlingsplan inkluderar regeringen arbetet med att ”stärka de mänskliga rättigheterna för kvinnor och flickor på flykt och i migration”¹ som ett prioriterat område. Med den nya asylagstiftningen motverkar dock regeringen aktivt den uppsatta målsättningen. Under hösten 2016 tecknade Sverige ett återvändaravtal med Afghanistan för att skynda på tvångsutvisningar av afghaner som har fått avslag på sin asylansökan i Sverige. Ett minimumkrav för återvändaravtal bör vara att säkerställa tydliga mekanismer för hur de mänskliga rättigheterna för de återvändande respekteras.

DEL 2 SVERIGES RÖST I EU: Under 2016 har stora förändringar skett inom EU:s migrationspolitik, både genom revideringen av det gemensamma asylsystemet och genom en rad nya överenskommelser och samarbeten med länder utanför EU. I början av 2017 påbörjades exempelvis ett migrations-samarbete med Libyen i syfte att hindra migranter att ta sig via Libyen till Europa. Genom samarbetet, som Sveriges regering har ställt sig bakom, ger EU bland annat stöd till den libyska kustbevakningen och riskerar på så vis att bidra till de grova människorättskränkningar som migranter utsätts för i det libyska mottagningssystemet. Detta inkluderar tortyr, sexuellt och könsbaserat våld, kidnappning och trafficking. Sveriges feministiska regering måste ta avstånd från all typ av samarbete som riskerar bidra till människorättskränkningar och sanktionerat våld mot kvinnor och barn.

1

HUR FEMINISTISKT ÄR SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE OCH HUMANITÄRA BISTÅND?

Jämställdhet har varit prioriterat inom svenskt utvecklingssamarbete i över 20 år och har med tiden blivit alltmer centralt. Det är ett väletablerat faktum att utvecklingssamarbete kan ha en avgörande roll i att uppnå kvinnors och flickors mänskliga rättigheter, samtidigt som ökad jämställdhet också bidrar till global utveckling och fattigdomsbekämpning. Sveriges utvecklingssamarbete och biståndspolitik utgör därför en stor och viktig del av den feministiska utrikespolitiken.

I årets rapport tittar vi på tre olika områden inom Sveriges utvecklingssamarbete och humanitära bistånd som är avgörande för att driva det globala jämställdhetsarbetet framåt:

- Kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt
- Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)
- Det krympande demokratiska utrymmet för hbtqi- och kvinnorrättsförsvarare

Alla tre områden finns med som fokusområden i utrikesförvaltningens handlingsplan för den feministiska utrikespolitiken 2017. Ekonomisk egenmakt och SRHR fanns även med som fokusområden i 2016 års handlingsplan. Därför är det extra relevant att både utvärdera arbetet som gjorts och ge rekommendationer för kommande period kring just dessa områden.

FÖLJANDE ORGANISATIONER HAR BIDRAGIT TILL FRAMTAGANDET AV DETTA KAPITEL:

AFRIKAGRUPPERNA, KVINNA TILL KVINNA, PLAN INTERNATIONAL SVERIGE, PRO GLOBAL, RFSL, RFSU, SVALORNA INDIEN BANGLADESH, SVENSKA KYRKANS INTERNATIONELLA ARBETE, UNION TO UNION, WATERAID OCH WE EFFECT.

DEL 1 KVINNORS OCH FLICKORS EKONOMISKA EGENMAKT

Kvinnors och flickors möjligheter att försörja sig liksom deras ekonomiska deltagande och aktörskap är grundläggande för att de ska kunna styra sina liv och påverka samhället. Individens, familjers och samhällets fattigdom minskar när kvinnor som ekonomiska aktörer har tillgång till resurser och tillträde till fungerande marknader. Enligt en ny rapport från Världsbanken har 155 av 173 granskade ekonomier åtminstone ett exempel på könsdiskriminerande lagstiftning som påverkar kvinnors arbete och entreprenörskap negativt².

Rapporten pekar på att arbetet för jämställd lagstiftning bör omfatta regelverk för arbetsmarknaden såsom möjlighet till anställning, yrkesträning, befordran och löner. Arbetet bör även omfatta familjepolitik, tillgång till social trygghet såsom föräldraförsäkringar, offentligt finansierad omsorg om barn och äldre, arvsrätt, tillgång och rätt till mark, krediter och andra finansiella tjänster samt informations- och kommunikationsteknologi.

Kvinnors ekonomiska egenmakt har varit en viktig del av regeringens jämställdhetsarbete inom ramen för utvecklingssamarbetet sedan tidigt 2000-tal. Enligt Sida, som har haft kvinnors ekonomiska egenmakt som ett särskilt prioriterat område sedan 2009, har området varit både underfinansierat och undanskymt, i synnerhet i stödinsatser till postkonfliktländer³.

I Sidans handlingsplan för jämställdhetsintegrering 2015-2018⁴ framgår att regeringens feministiska utrikespolitik har inneburit ett förstärkt mandat för jämställdhetsarbetet i utvecklingspolitiken, inklusive vad gäller stöd till kvinnors ekonomiska egenmakt. Det ökade stödet speglas i en ökad budget och fler Sida-insatser sedan lanseringen av den feministiska utrikespolitiken. Till exempel har det bilaterala biståndet ökat till Palestina, Bangladesh, Uganda och Guatemala. Även det multilaterala stödet genom FN har ökat i sju länder inklusive postkonfliktländer såsom Rwanda och Liberia. Insatser till dessa länder omfattar bland annat stöd till kvinnors rätt att ära, äga och använda naturresurser samt livsmedelsförsörjning och entreprenörskap.

I utrikesförvaltningens handlingsplaner för den feministiska utrikespolitiken för 2016 och 2017 har kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt varit ett prioriterat område. Det är oerhört viktigt eftersom delmålen inkluderar områden som har stor potential att sätta igång transformativa förändringar

såsom arbetet mot diskriminerande lagstiftning, att främja kvinnors rättigheter på arbetsmarknaden, att arbeta med jämställdhetsbudgetering och att syna handelspolitikens effekter på kvinnors egenmakt, inklusive frihandelsavtal och offentliga upphandlingar.

■ **KVINNORS EKONOMISKA EGENMAKT OCH RÄTTIGHETER PÅ ARBETSMARKNADEN**

Kvinnor arbetar inom de mest utsatta sektorerna och är överrepresenterade i låglönade och undervärderade yrken. Kvinnor utgör dessutom majoriteten av dem som arbetar inom den informella ekonomin, utan anställning och lagligt skydd, samt i olika typer av osäkra anställningsformer. Detta gäller i synnerhet unga och äldre kvinnor med låg utbildning och kvinnor på landsbygden i låg- och medelinkomstländer. Kvinnors representation och inflytande inom fackliga organisationer världen över är fortfarande väldigt begränsad vilket försämrar kvinnors möjlighet att påverka sin arbets- och ekonomiska situation. Genom att organisera sig kan kvinnor gå samman och förhandla kollektivt om exempelvis levnadslöner, social trygghet inklusive betald föräldraledighet, pensioner, reglerad arbetstid och för att bekämpa våld och diskriminering på arbetsplatsen inklusive sexuella trakasserier och ojämsställda löner. En annan fråga som uppmärksammas i fackliga sammanhang på sistone är tillgången till säkra toaletter och rent vatten för att hantera menstruation. Detta eftersom avsaknaden av toaletter och rent vatten påverkar kvinnors och flickors möjlighet till både utbildning och försörjning, då blödnigen utgör ett socialt och hygieniskt hinder för att vistas i skolan eller på arbetsplatsen.

Genom facklig organisering kan kvinnor även verka för att mänskliga rättigheter respekteras både av arbetsgivare och stater. ILO:s konventioner mot diskriminering i arbetslivet utgör verktyg och påtryckningsmedel för att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden. Att säkerställa kvinnors och flickors inkludering i den sociala dialogen såväl på arbetsplatsen som på högre dialognivå är dock en förutsättning för att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt.

Både inför och efter antagandet av Agenda 2030 har mål åtta (om tillväxt och jobb) och arbetet med Global Deal, en överenskommelse mellan stater, näringsliv och fackliga organisationer för att skapa anständiga arbetsvillkor globalt, varit en högt prioriterad fråga för Sveriges regering. Det är bra och viktigt att regeringen lyft fram Global Deal i 2017 års handlingsplan för feministisk utrikespolitik. Att lyfta fram Global Deal som en viktig process för att verka för kvinnors ekonomiska egenmakt är mycket välkommet och har potential att göra stort avtryck.

I handlingsplanen står det också explicit att utrikesförvaltningen ska samverka med andra aktörer som har global räckvidd och kan stärka jämställdhetsarbetet, som till exempel svenska och internationella företag. Det är avgörande för att säkerställa att till exempel svenska klädföretag, som i regel främst anställer kvinnor, tar sitt ansvar för global hållbarhet, rättvisa arbetsvillkor, facklig organisering samt löner som går att leva på i de fabriker där kläder och andra varor tillverkas.

KVINNORS REPRESENTATION OCH INFLYTANDE INOM FACKLIGA ORGANISATIONER VÄRLDEN ÖVER ÄR FORTFARANDE VÄLDIGT BEGRÄNSAD

Tyvär nämner handlingsplanen inte kvinnor och flickor inom den informella sektorn. Detta bidrar till att det informella arbetet, som till största del utförs av kvinnor, fortsätter att osynliggöras. Eftersom informell ekonomi inte omfattas av arbetslagstiftning eller tillgång till sociala trygghets-system har kvinnor och flickor inom den informella sektorn mycket begränsade möjligheter att kräva sina rättigheter. Att formalisera informella arbeten och skapa anständiga arbetsvillkor och tillgång till sociala trygghetssystem, inklusive tillgång till sexuell och reproduktiv hälsovård, är därför ett av de viktigaste och mest hållbara sätten att bidra till ökad ekonomisk egenmakt för kvinnor.

I många länder finns informella eller parallella rättssystem såsom sedvanerätt eller religiös lag som har stor påverkan på kvinnors och flickors rättigheter och deras ekonomiska möjligheter och egenmakt. Denna typ av lagstiftning, som ofta inkluderar familjerätt, reglerar i vissa fall kvinnors möjligheter att verka i egen rätt med direkta konsekvenser på deras ekonomiska egenmakt. Det får också stora konsekvenser för barn eftersom kvinnor ofta har det yttersta ansvaret för dem. Många lagar förhindrar till exempel kvinnor att öppna ett bankkonto, arbeta utanför hemmet, äga mark eller arva. Denna typ av lagstiftning är också viktig att synliggöra i arbetet med kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt, likväl som behovet av att arbeta med religiösa samfund och kulturella ledare för att nå förändring i dessa juridiska system.

■ EKONOMISK EGENMAKT HOS JORDBRUKANDE KVINNOR

En majoritet av världens fattiga lever på landsbygden. Jordbrukande kvinnor spelar en signifikant roll i produktion, hantering och behandling av den mat som produceras. Samtidigt saknar de likvärdig tillgång, kontroll och inflytande över jordbrukets produktionsmedel⁵. Trots deras viktiga roll som matproducenter lever de ofta i stor fattigdom och utsatthet. Detta eftersom kvinnor ofta inte äger markerna de brukar eller har kontroll över tillgångarna som genereras från jordbruket. Därmed har bönder som är kvinnor ytterst sällan tillgång till krediter, kompensationer eller olika typer av stöd och nationella program i jämförelse med bönder som är män. Sådan bristande tillgång drabbar både unga och äldre kvinnor trots deras ansvar för hela familjens försörjning, inklusive för barn och äldre.

För att stötta jordbrukande kvinnor krävs arbete med att undanröja både juridiska och sociala hinder så att kvinnor ska kunna ha kontroll över eller äga mark, ha tillgång till mark och andra naturresurser, samt att säkerställa lika rätt till markegendom vid skilsmässa och arv. Det är också viktigt att stödja insatser för att fler kvinnor ska få kunskap om sina rättigheter och möjlighet att utkräva dessa. Ett förnyat tag kring stödet till bönder som är kvinnor kräver även en intersektionell analys för att förstå den särskilt utsatta position som kvinnor i marginaliserade grupper lever i. Dalitiska kvinnor i Sydasiens är ett sådant exempel där deras socialt utsatta position och informella lagar i samverkan med deras könstillhörighet påverkar deras tillgång till mark, matsäkerhet, möjlighet till försörjning och gör att de i högre grad utsätts för våld, särskilt sexuellt våld⁶.

**BÖNDER SOM ÄR
KVINNOR HAR
YTTERST SÄLLAN
TILLGÅNG TILL
KREDITER**

Inom FN har Sverige sedan 2012 bidragit till framtagandet av transparenta system för säkerställande av nyttjanderätten och tillgång till mark, fiske och skog genom tillämpning av de frivilliga riktlinjerna för ansvarsfull förvaltning⁷. Detta är viktigt för småskaliga bönders överlevnad, framförallt för bönder som är kvinnor. Tyvärr har Sverige parallellt med detta bidragit till Alliance for a Green Revolution in Africa, en allians som bygger på nära samarbeten med transnationella utsädes- och kemiföretag. Sverige har även via EU bidragit till New Alliance for Food Security and Nutrition in Africa som är ett Public Private Partnerships-avtal mellan G7 länderna, företag och tio länder i Afrika. Transnationella företag som Monsanto, Syngenta och Dupont är de största investerarna och har haft stort inflytande över avtalets utformning.

Avtalet är utformat så att det gynnar utländska investeringar och missgynnar inhemska småskaliga bönders rätt till mark och frö genom att de afrikanska länderna åtar sig att förändra utsädes- och marklagar. Detta har bland annat inneburit att Moçambique förbundit sig att förändra utsädeslagarna så att det blir olagligt att spara, dela och sälja frön från förra årets skörd, något som de småskaliga bönderna förlitar sig på att kunna göra. Avtalet riskerar alltså att motverka mål två i Agenda 2030 om att utrota hungern och riskerar att försätta jordbrukande kvinnor i ännu större fattigdom. New Alliance har kritiserats hårt av såväl civilsamhället som EU-parlamentet och den 7 juni 2016 antog EU-parlamentet en resolution som uppmanar EU att ta itu med bristerna i New Alliance for Food Security and Nutrition in Africa och att säkerställa att åtgärder som vidtas är samstämmiga med de utvecklingspolitiska målen^{8,9}.

Det är viktigt att vi i ökad grad ser och erkänner småskaliga jordbrukande kvinnor som centrala livsmedelsproducenter. När majoriteten av världens fattiga är kvinnor och merparten bor på landsbygden måste satsningar för att uppnå kvinnors ekonomiska egenmakt också ske här. Ökade satsningar på landsbygdsutveckling och ett jämställt och hållbart jordbruk måste till för att fattiga kvinnors ekonomiska egenmakt ska kunna förbättras på ett radikalt sätt. Jämställdhet och hållbart jordbruk är relevant för i stort sett alla mål i Agenda 2030.

Sverige har tyvärr inte uppmärksammat småskaliga jordbrukande kvinnor i och med lanseringen av den feministiska utrikespolitiken eller inkluderat deras rättigheter som ett fokusområde inom någon av handlingsplanerna för 2016 och 2017. Om Sverige på allvar vill bidra till att avskaffa hunger och fattigdom och nå jämställdhet till år 2030 behövs det betydande satsningar på dessa områden. Under 2018 lyfter FN:s Kvinnokommission (Commission on the Status of Women, CSW) kvinnor på landsbygden som prioriterat fokus. När Sverige nu kommer att formulera nästa handlingsplan för den feministiska utrikespolitiken finns all anledning att göra detsamma och välja kvinnor på landsbygden som ett fokusområde.

En positiv utveckling är att Sverige under det senaste året har propagerat för utvecklingsländernas och småskaliga livsmedelsproducenters intressen i utarbetandet av EU:s policy och lagstiftning på jordbruksområdet och i reformer av EU:s jordbrukspolitik¹⁰. Dessutom har regeringen i det nya policyramverket tydliggjort att man kommer att verka för hållbara jordbrukssystem samt stärka kvinnors deltagande i beslutsprocesser som relaterar till hållbart utnyttjande av naturresurser.

■ SOCIALA TRYGGHETSSYSTEM - ETT VERKTYG FÖR KVINNORS EKONOMISKA EGENMAKT

Idag utför flickor och kvinnor i de flesta samhällen huvuddelen av det obetalda hushålls- och omsorgsarbetet, vilket försvårar deras möjligheter att skaffa sig en utbildning eller att utföra inkomstbringande arbeten. Även den betalda hushålls- och omsorgssektorn är kvinnodominerad och präglas av informella anställningar, låga löner och avsaknad av tillgång till sociala trygghetssystem. Rätt utformad kan social trygghet, en del av de mänskliga rättigheterna och av flera mål i Agenda 2030, fungera som ett viktigt verktyg för ökad jämställdhet.

Ett exempel på sociala trygghetssystem är en tillgänglig och offentligt finansierad barnomsorg, en nyckel för kvinnor att komma ut i arbetslivet och skapa möjligheter att förbättra sin egen försörjning. En föräldraförsäkring som ger vårdnadshavare, oavsett könstillhörighet, möjlighet att sörja för små barn är ett mycket viktigt sätt att främja jämlikt fördelat ansvar för familjen. På samma sätt visar erfarenhet att riktade insatser till blivande och nyblivna fäder kan ge stor effekt vad gäller mäns ökade ansvarstagande för det obetalda omsorgsarbetet. Det är också nödvändigt att stödja äldre kvinnors rätt till ekonomisk trygghet, då majoriteten av kvinnor i låg- och medelinkomstländer saknar en pension. Utanförskapet omfattar även den stora mängd fattiga kvinnor på landsbygden som lever av småskaliga familjejordbruk. Kvinnor och män som självständiga ekonomiska aktörer gynnar upprätthållandet av fungerande sociala trygghetssystem. Finansieringen av sociala trygghetssystem är också en feministisk fråga, där särbeskattningen som reform möjliggör intäkter men också understryker att kvinnor och män är likställda i relation till staten.

Den svenska regeringens stöd till sociala trygghetssystem, främst till kontantbidrag, har ökat markant under de senaste åren, både till antalet länder och i volym. Idag kanaliseras Sidas stöd till sociala trygghetsprogram i sju samarbetsländer, varav endast tre fick stöd innan den feministiska utrikespolitiken infördes. Merparten av dessa program riktas mot kvinnor och har ett tydligt uttalat jämställdhetsperspektiv¹¹. Ökat stöd till sociala trygghetssystem har dock inte prioriterats i vare sig 2016 eller 2017 års handlingsplan för feministisk utrikespolitik och det är därför svårt att avgöra om det är ett resultat av den nya politiken eller inte.

Intresset för sociala trygghetssystem inom det svenska utvecklingssamarbetet har under de senaste åren återspeglats i tydligare skrivningar i budgetpropositioner samt i regeringens *Policyramverk för svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd*¹², vilket är välkommet. Dessvärre reduceras sociala trygghetssystem i Policyramverket till att enbart beröra människor i arbetsför situation. Social trygghet berör människor i alla åldrar och situationer, och bör därför utformas efter ett livscykelperspektiv och omfatta även pensionssystem. Detta tas på ett förtjänstfullt sätt upp i regeringsskrivelsen *Politiken för en global utveckling i genomförandet av Agenda 2030*¹³, som därtill anger att Sverige aktivt ska driva frågan om breda och inkluderande trygghetssystem på internationella utvecklingsarenor, med inspiration av den generella välfärdsmodell som haft en nyckelroll i samhällsutvecklingen i Sverige.

ETT EXEMPEL PÅ SOCIALA TRYGGHETSSYSTEM ÄR EN TILLGÄNGLIG OCH OFFENTLIGT FINANSIERAD BARNOMSORG

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ Inom ramen för Global Deal främja kvinnors och flickors deltagande och inflytande i den sociala dialogen på alla nivåer och arbeta för att främja omvandlingen av informella arbeten till formella arbeten. Lyfta den tabubelagda frågan om menstruation som hinder för flickors och kvinnors sociala och ekonomiska egenmakt.
- ▶ Verka för en konsekvent uppföljning av efterlevnaden av ILO:s kärnkonventioner mot diskriminering, ratificering och efterlevnad av ILO:s konvention 189 om rättigheter för hushållsanställda samt ge sitt stöd för en ny ILO-konvention för att stoppa våld och trakasserier av kvinnor i arbetslivet.
- ▶ Öka stödet till hållbart jordbruk och säkerställa att insatserna även når flickor och kvinnor. Utredda hur mycket av det svenska utvecklingsbiståndet som når flickor och kvinnor och, där det är tillämpligt, sätta målet att minst 50 procent bör komma flickor och kvinnor till del.
- ▶ Uppmärksamma och verka konsekvent för att stärka kvinnors och flickors möjligheter till inkomster från livsmedelsproduktion, entreprenörskap i samband med jordbruk och hållbar naturresurshantering. Arbeta för att stärka deras nyttjande-, arvs- och äganderätt till mark och produktionsstöd, även i postkonfliktländer och humanitära situationer.
- ▶ Verka för att EU:s Public Private Partnerships, som New Alliance, investeras i småskaliga bönders hållbara jordbruk.
- ▶ Utöka stöd till sociala trygghetssystem som fokuserar på föräldraledighet, barnomsorg, äldreomsorg och annan typ av omsorg till rimlig kostnad och god kvalitet.
- ▶ Se till att allt stöd till sociala trygghetssystem utgår från ett barnrätts- och jämställdhetsperspektiv, och även använda ett starkare livscykelperspektiv på stöd till sociala trygghetssystem som för närvarande i hög grad är kopplade till människor i arbetsför situation.

DEL 2 SRHR I SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE OCH HUMANITÄRA ARBETE

Mänskliga rättigheter, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), bör vara utgångspunkten för allt utvecklingssamarbete och humanitärt arbete när det är relevant, möjligt och ett identifierat behov. Konsekvenserna av att inte själv kunna bestämma över sin sexualitet, sin könsidentitet, sitt könsuttryck, sin kropp och till exempel om och hur många barn en vill ha blir ett samhälle där människor fastnar i fattigdom och förtryck. SRHR är beroende av andra mänskliga rättigheter, till exempel rätten till hälsa. Samtidigt är det en förutsättning för att kunna tillgodose sig vissa rättigheter såsom rätt till utbildning och rätten till frihet från sexuellt våld.

■ SRHR I SVERIGES UTVECKLINGSSAMARBETE

Det finns få länder som stödjer SRHR, både politiskt och finansiellt, lika tydligt och kontinuerligt som Sverige. Inom stora delar av världen, och även i vissa EU-länder, är detta ett område som fortfarande väcker starkt motstånd. Sverige har prioriterat SRHR i sin utvecklingspolitik och sitt utvecklingssamarbete under många år, oavsett regering. Under 2016 och 2017 har Sverige fortsatt att vara en internationellt betydelsefull förespråkare av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Mellan sex och sju procent av det svenska biståndet går till detta område som är en grundbult i arbetet med allas lika rättigheter, fattigdomsbekämpning och att stärka kvinnors och flickors egenmakt.

Sveriges fokus på SRHR som både en rättighets-, jämställdhets- och fattigdomsbekämpningsfråga gör stor skillnad på den internationella arenan. I samband med den nuvarande amerikanska administrationens återinförande av the Mexico City Policy (the Global Gag Rule) i början av 2017 visade Sverige globalt ledarskap och blev snabbt medarrangör till konferensen She Decides. Konferensen samlade ett femtiotal regeringsrepresentanter för att bygga ett globalt finansiellt och politiskt partnerskap för kvinnors och flickors SRHR. Den resulterade i att 181 miljoner euro utlovades till stöd för organisationer som arbetar med SRHR. Sverige lovade en satsning under 2017 på *ytterligare* 200 miljoner kronor, som primärt ska kanaliseras via Sida och civilsamhällsorganisationer.

Andra viktiga svenska initiativ inom SRHR det sista året är till exempel konferensen om säkra aborter som Sida anordnade 2016. Under konferensen samlades givare, organisationer och andra förändringsaktörer. Den syftade till att stärka engagemang, diskutera utmaningar världen står inför på området, samt identifiera gemensamma strategier för samarbete om tillgång till säkra aborter fram till 2020.

Under 2016 sågs också en positiv utveckling där Sverige i sina politiska uttalanden i större utsträckning än tidigare uppmärksammade flickors, och även ungdomars, utsatthet och specifika SRHR-behov. Det finansiella stödet till ungas SRHR gavs i form av fortsatt kärnstöd till UNFPA och genom stöd till civilsamhällets aktörer som arbetar med målgruppen. Stödet skulle behöva kompletteras med storskaliga och riktade insatser till organisationer som arbetar på lokal nivå för att nå förändringar av djupt rotade normer, stereotyper och tabun kring ungas, särskilt flickors, SRHR. Universella förebyggande insatser som utmanar normer kring maskulinitet är centrala också för att minska mäns våld mot kvinnor, barn och andra män. Att förändra dessa normer, till exempel genom att arbeta med dialog med religiösa aktörer, samfund och kulturella ledare, är nödvändigt för uppfyllandet av allas SRHR. Detta på grund av makten som dessa grupper har över sexualpolitiken lokalt och nationellt. Att ta fram starkare planer för att föra strategisk dialog med alla relevanta aktörer inom civila samhället och politiska beslutsfattare och moraliska auktoriteter är centralt för att nå förändring inom SRHR.

UNIVERSELLA FÖREBYGGANDE INSATSER SOM UTMANAR NORMER KRING MASKULINITET ÄR CENTRALA OCKSÅ FÖR ATT MINSKA MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

I regeringens skrivelse *Policyramverk för svenskt utvecklingsamarbete och humanitärt bistånd* (Skr. 2016/17:60)

som presenterades i december 2016 ges SRHR en framträdande roll. I avsnittet om jämlik hälsa uppmärksammas vatten, sanitet och hygien som viktigt för säker vård, menshygien, fattigdomsbekämpning och reducerad barnadödlighet, med särskilt fokus på gravida kvinnor, mödrar och spädbarn.

När globala stödet till mödrahälsovård nu minskar drabbas främst kvinnor och barn som lever i extrem fattigdom. Det är en positiv utveckling att regeringen i 2017 års handlingsplan har breddat perspektivet på SRHR och tydliggör att utrikesförvaltningen även ska främja de sexuella och reproduktiva rättigheterna genom ökad tillgång till vatten, sanitet och hygien (WASH). Det här öppnar för integrerade insatser för hälsa i linje med målsättningarna i Agenda 2030. Rätten till säker reproduktiv vård är viktig. WHO uppskattar att 5,6 miljoner kvinnor och nyfödda dog 2015 på grund av komplikationer i samband med graviditet eller förlossning, av orsaker som i de allra flesta fall skulle kunna förhindras såsom bristande hygien. Idag saknar 38 procent av sjukhusen i världens låg- och medelinkomstländer tillgång till rent vatten vilket utsätter kvinnor, gravida, mödrar och nyfödda för risker att drabbas av dödliga infektioner¹⁴.

I handlingsplanen för 2017 tydliggör regeringen även att man ska intensifiera arbetet med SRHR för alla. Dessa ord "för alla" är i linje med åtagandet att inte lämna någon utanför (leave no one behind) i Agenda 2030 och är särskilt viktiga för dem som vanligtvis glöms bort i SRHR-initiativ, såsom flickor under 15 och kvinnor över 45, hbtqi-personer, eller kvinnor och flickor som lever med funktionsvariationer. Kvinnor med funktionsvariationer eller äldre kvinnor är grupper som ofta osynliggörs när det gäller samhällets metoder för att bedriva sexualupplysning och främja

reproduktiv hälsa. Detta ökar risken för att dessa kvinnor och flickor utsätts för fördomar och föreställningar gällande deras sexualitet. De får då inte heller en rättmätig sexualupplysning eller den förebyggande vård de har rätt till, inklusive skydd mot sexuellt överförbara infektioner såsom HIV. Dessa grupper kan även utsättas för könsbaserat och sexuellt våld. Ett genomsyrande intersektionellt perspektiv på SRHR är centralt för att säkra att alla kan tillgodose sig sina sexuella och reproduktiva rättigheter. Även pojkar och män behöver tydligare inkluderas i arbetet för SRHR för alla.

■ SRHR I SVERIGES HUMANITÄRA BISTÅND

Till skillnad från utvecklingssamarbetet har SRHR länge varit en bortglömd del av det humanitära arbetet både i Sverige och globalt. Detta trots att behovet är mycket stort i humanitära situationer, framförallt för flickor och kvinnor i alla åldrar men också för pojkar.

Könsbaserat våld såsom våldtäkt och andra former av sexuella övergrepp ökar i humanitära situationer. Just det sexuella våldet används systematiskt som en del av krigföring i många konflikter. Sådana övergrepp innebär en allvarlig kränkning av kvinnors och flickors sexuella och reproduktiva rättigheter vilket medför ett ökat behov av sexuell och reproduktiv vård. Under 2016 var Sverige ordförande för Call to Action on Protection from Gender Based Violence in Emergencies där sexualpolitiska aktörer ökade sitt deltagande. Under sin tid som ordförande anordnade Sverige bland annat högnivåmöten i FN:s generalförsamling och MR-rådet i Genève för att uppmärksamma initiativet och frågan om sexuellt och könsbaserat våld. Sverige har även verkat för att fler stater och aktörer ska ansluta sig till initiativet. 17 nya stater och internationella organisationer anslöt sig under Sveriges ordförandeskap.

Ordförandeskapet innebar att bristen på SRHR i humanitära insatser uppmärksammades bland annat under World Humanitarian Summit i maj 2016. Där var den svenska regeringen, i samarbete med civila samhället, aktiv med att driva igenom att skrivningar gällande jämställdhet, SRHR och förebyggande av sexuellt och könsbaserat våld inkluderades i de allmänna kärnåtaganden som togs fram. Initiativet skulle ha kunnat bli en språngbräda för att bredare integrera SRHR i relation till sexuellt och könsbaserat våld, men har tyvärr inte blivit det.

Trots initiativet saknar Sverige en tydlig hållning för SRHR i det humanitära arbetet. I januari 2017 antogs en ny strategi för Sveriges humanitära bistånd genom Sida, för perioden 2017-2020. I denna finns strategier för arbetet med jämställdhet och mot sexuellt och könsbaserat våld. Däremot saknas helt strategier för hur man integrerar SRHR i det humanitära biståndet, något som är anmärkningsvärt då det humanitära perspektivet varit fokusområde i den feministiska utrikespolitikens handlingsplan för 2016 och regeringens övriga engagemang i frågan.

Att verka för att integrera SRHR-frågorna inom andra utvecklingspolitiska och humanitära områden är centralt för att arbeta synergistiskt så att alla har möjlighet att få sina SRHR tillgodosedda.

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ Säkerställa att de politiska utfästelser och löften som gavs vid She Decides-konferensen åtföljs av finansiella, öronmärkta medel och gör avtryck i resultatstrategier för det bilaterala utvecklingssamarbetet. Komplettera kärnstöd till UNFPA med riktade insatser till aktörer som arbetar på lokal nivå för att nå förändringar av djupt rotade normer kring SRHR.
- ▶ Säkerställa att SRHR-arbetet når alla, inklusive barn och unga samt äldre, och har ett tydligt intersektionellt perspektiv, samt att statistik och annan datainsamling är disaggregerad.
- ▶ Fortsätta verka för att EU efterlever existerande åtaganden och policyer kring SRHR och arbeta tillsammans med likasinnade länder för att driva positionerna framåt.
- ▶ Verka för att integrera SRHR inom humanitära insatser som rör sexuellt och könsbaserat våld bland annat genom att verka för implementering av Minimum Initial Service Package (MISP) i enlighet med UNHCR:s och WHO:s rekommendationer.
- ▶ Säkerställa att Sverige uppfyller sina åtaganden i WHS om att tillgodose SRHR i humanitära insatser.
- ▶ Tydliggöra hur Sida, utrikesförvaltningen och socialdepartementet planerar öka samstämmigheten kring vatten-, sanitets- och hygienfrågornas (WASH) roll för säker och hygienisk vård i regeringens arbete för SRHR och global hälsa i linje med WHO:s riktlinjer. Stödja WHO och UNICEF:s Global actionplan for WASH i Healthcare facilities som har visionen att förse alla vårdinrättningar och sjukhus med rent vatten, sanitet och hygien till 2030 - med fokus på kvinnor, flickor och barns behov.

DEL 3 DET KRYMPANDE DEMOKRATISKA UTRYMMET FÖR HBTQI- OCH KVINNORÄTTS- FÖRSVARARE

Den viktigaste faktorn för att driva jämställdheten framåt i ett land är förekomsten av starka feministiska rörelser med handlingsutrymme¹⁵. Åtstramning av detta handlingsutrymme medför direkta konsekvenser för jämställdheten i samhället i stort. Det krympande utrymmet för civilsamhällesorganisationer att verka har varit en tydlig negativ trend över hela världen de senaste åren. International Center for Not-for-Profit Law har noterat att 64 nya lagar som inskränker grundläggande fri- och rättigheter såsom yttrandefrihet, mötesfrihet och rätten att organisera sig antogs under 2015-2016¹⁶. Civicus databas om det krympande utrymmet konstaterade nyligen att i 20 av de 195 undersökta länderna var utrymmet för civilsamhället att agera helt stängt¹⁷.

Det krympande utrymmet för civilsamhället slår extra hårt mot kvinnorrättsförsvarare och hbtqi-aktivister. En av de främsta anledningarna till detta är att det i många kontexter är just i civila samhället som kvinnorrättsförsvarare och hbtqi-aktivister har möjlighet att påverka, medan mer traditionella beslutsfattande forum såsom parlament domineras av män. Ökad konservatism och fokus på så kallade "traditionella värderingar" begränsar kvinnors och kvinnorrättsaktivisters möjlighet att röra sig fritt och att utöva sin aktivism.

Utöver de hinder som MR-försvarare möts av i stort, som till exempel svårigheter att registrera organisationer eller att ta emot utländska medel, utsätts kvinnor, flickor och hbtqi-personer dessutom för sexuella övergrepp, hot om mord och våldtäkt, trakasserier, social utstötning och smutskastning. Allt detta sker i kontexter där staten inte skyddar dessa personers rättigheter och sällan tar brotten på allvar. Kvinnorrättsförsvarare är ofta isolerade i sina samhällen på grund av att de bryter mot patriarkala mönster och normer. Detta gör att de allt oftare förekommande reseförbuderna slår extra hårt mot dem vilket betyder att de inte längre kan mötas regionalt och internationellt och få stöd över landsgränser. När kvinnorrättsförsvarares arbete osynliggörs även av det internationella samfundet sänder det signaler till de förtryckande regeringarna som tillåter straffrihet att ingen kommer reagera om individer attackeras eller försvinner. Dessa typer av situationer och problem uppmärksammades av konventionskommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter i ett uttalande i oktober 2016¹⁸.

■ VIKTIG ROLL FÖR AMBASSADER

Sverige har en lång tradition av att stödja civilsamhället som en viktig del av utvecklingsbiståndet. Med en feministisk utrikespolitik är det krympande utrymmet för civilsamhället och dess konsekvenser för kvinnors rättigheter globalt en akut fråga för Sverige. Efter en dialog med civilsamhället gav regeringen under 2016 Sida i uppdrag att utreda vad det krympande utrymmet får för konsekvenser för Sveriges utvecklingssamarbete. I Sidas skrivelse till svar på regleringsbrevsuppdraget om krympande demokratiskt utrymme tas det upp exempel på svenska initiativ för att motverka det krympande civilsamhället. Vi välkomnar att frågan är en av prioriteringarna i 2017 års handlingsplan för den feministiska utrikespolitiken. Det är en utvecklingsfråga och i hög utsträckning även en politisk fråga, vilket också poängteras i Sidas svar på regleringsbrevsuppdraget¹⁹. Regeringen har även gett Sida i uppdrag att ta fram underlag för en ny strategi rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, som lyfter vikten av kvinnors och flickors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna och betonar kvinnors deltagande²⁰.

I flera fall har svenska ambassader och EU-delegationer spelat en mycket viktig roll i repressiva kontexter, exempelvis genom att bevittna riggade rättegångar mot MR-försvare, besöka fängslade personer samt ge snabbt stöd till hotade MR-försvare. Svenska ambassader har också spelat en viktig roll i att bjuda in kvinnorättsorganisationer och erbjuda säkra platser för dem att mötas. Skillnader mellan hur utrikesdepartementet har agerat i olika länder hänger till viss del ihop med den specifika kontexten men också med viljan och initiativförmågan hos enskilda tjänstemän. Inom FN-systemet har Sverige bidragit med finansiering av FN:s rapportör för mötes- och föreningsfrihet och FN:s rapportör för människorättsförsvare.

■ BYRÅKRATI STJÄL TID FRÅN AKTIVISM

Genom en medveten strategi för arbetet med att stärka civilsamhället kan givare bidra till att motverka trenderna kring ett krympande utrymme, alternativt bidra till att problemen förstärks. Sätten som givare finansierar och ställer krav på civilsamhället, inte minst genom den så kallade resultatagendan, samspejar på olika vis med det krympande utrymmet. I Kambodja har omfattande krav från givare lett till att gräsrotsorganisationer trängs undan. I Mellanöstern och Nordafrika tar fokus på program för att motverka våldsbejakande extremism och bekämpande av terrorism medel från arbete med demokratisering och jämställdhet, vilket riskerar att utesluta civilsamhället till förmån för traditionella säkerhetsaktörer. Även detta undergräver gräsrotsorganisationernas och lokala civilsamhällesorganisationers möjligheter till finansiering. Allt hårdare byråkratiska krav, både från givare och genom skärpt nationell lagstiftning, tar alltmer tid från aktivism och organisationernas egentliga arbete.

I FLERA FALL HAR SVENSKA AMBASSADER OCH EU-DELEGATIONER SPELAT EN MYCKET VIKTIG ROLL I REPRESSIVA KONTEXTER

■ DELAT RISKTAGANDE

I utvecklingssamarbetet som rör verksamhet i repressiva stater är det viktigt att svenska riktlinjer tar hänsyn till hela kostnaden för att nå ut till aktörer som arbetar med att försvara och utvidga det demokratiska utrymmet för civilsamhället. De merkostnader som det innebär att arbeta i repressiva miljöer, vad gäller ökade administrativa och operativa kostnader, måste beaktas. Sverige måste vara redo att dela den risk det innebär för vidareförmedlare av stöd att fortsätta arbeta i regionen. Efter långa diskussioner med svenska organisationer som vidareförmedlar stöd har man nu kommit fram till en gemensam syn på hur detta ska se ut. När civila samhället måste hitta nya organiseringsformer är det centralt med lyhörda och flexibla partnerorganisationer, som kan arbeta med alternativa avtalsformer, transaktionskanaler och uppföljningsmetoder. Riktlinjer och regler behöver vara flexibla, bland annat när det gäller vilka aktörer som kan motta finansiellt stöd och ingå avtal och när det gäller andelen medel som ska betalas ut till partnerorganisationer i förhållande till hur stor del som tillåts stanna i den egna organisationen. Att möjliggöra hållbar finansiering samt att finansiera aktiviteter och verksamhet som syftar till ökad motståndskraft är även det centralt för att möjliggöra för organisationerna att fortsatt verka.

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ I större utsträckning använda sig av diplomatiska och politiska medel för påtryckning. I alla samtal med regeringsföreträdare i länder med krympande utrymme för civilsamhället måste mänskliga rättigheter inklusive kvinnors rättigheter lyftas. Detta gäller även i handelsrelationer. Som lyfts i Sidas skrivelse måste frågan om krympande utrymme bli en del av hela regeringens politik.
- ▶ I länder där utrymmet är stängt bör utrikesdepartementet (UD) och utrikesmyndigheten (UM) tillsammans med det lokala civilsamhället hitta och möjliggöra deltagande i regionala och internationella forum för att motverka det krympande utrymmet.
- ▶ UD och UM bör vara mycket restriktiva i hur Government Organised NGOs, så kallade GONGOs, involveras i till exempel konsultationsprocesser och möten, då dessa kan utgöra ett direkt hot mot andra civilsamhällesorganisationer på grund av sitt täta samarbete med regeringen/regimen.
- ▶ Sverige bör se över hur biståndet kan möta utvecklingen mot snävare utrymme för civilsamhällesorganisationer med större fokus på långsiktig finansiering samt att möjliggöra organisering och byggandet av folkrörelser.

2

HUR FEMINISTISK ÄR SVERIGES FREDS- OCH SÄKERHETSPOLITIK?

Sveriges regering har länge arbetat för att lyfta jämställdhetsperspektivet inom internationell säkerhetspolitik och kvinnors roll inom fredsprocesser. Sverige var 2006 ett av de första länder i världen som antog en nationell handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. I arbetet med att driva Sveriges feministiska utrikespolitik framåt har freds- och säkerhetspolitiken spelat en central roll. Under Sveriges kandidatur till säkerhetsrådet 2017-2018 var just kvinnors och flickors rättigheter och representation en av de frågor som Sverige lovade att arbeta för i rådet.

En annan viktig del av Sveriges säkerhetspolitik är tillverkningen och exporten av svensk krigsmateriel. På detta område har den feministiska utrikespolitiken inte fått genomslag och försäljning av krigsmateriel till odemokratiska länder fortsätter.

I årets rapport tittar vi på tre områden inom Sveriges freds- och säkerhetspolitik som är särskilt aktuella:

- Sverige i säkerhetsrådet
- Sveriges stöd till kvinnor i fredsprocesser
- Svensk vapenexport

FÖLJANDE ORGANISATIONER HAR BIDRAGIT TILL FRAMTAGANDET AV DETTA KAPITEL:

INTERNATIONELLA KVINNOFÖRBUNDET FÖR FRED OCH FRIHET, KVINNA TILL KVINNA,
OPERATION 1325 OCH SVENSKA FREDS- OCH SKILJEDOMSFÖRENINGEN.

DEL 1 SVERIGE I SÄKERHETSRADET

Sveriges regering har under flera års tid aktivt fört agendan för kvinnor, fred och säkerhet framåt. Sedan lanseringen av Sveriges feministiska utrikespolitik har området fått än större utrymme i svensk utrikespolitik. I och med Sveriges plats i FN:s säkerhetsråd under 2017-2018 finns en unik möjlighet att driva frågan i FN:s högsta beslutande organ.

Inför att Sverige tog plats i rådet aviserade regeringen att genomförandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet skulle prioriteras. Enligt regeringen finns det normativa ramverket för en jämställd säkerhetspolitik på plats, medan genomförandet och uppföljningen inom FN behöver förstärkas. Sverige sa sig därför vilja fokusera på att få in konkreta skrivningar för att stärka jämställdhetsperspektivet i olika insatser, snarare än att anta nya övergripande resolutioner inom ramen för agendan om kvinnor, fred och säkerhet.

■ AVTRYCK I BESLUT OCH RESOLUTIONER

Kvinnor, fred och säkerhet är ett av få tematiska områden som behandlas av säkerhetsrådet och sedan 2000 när agendan antogs har rådsmedlemmar kontinuerligt motsatt sig att jämställdhetsfrågor hör hemma i rådet. Sverige och andra försvarare av feministisk säkerhetspolitik står inför utmaningen att garantera att jämställdhetsperspektiv genomsyrar rådets beslut om konflikthantering och inte behandlas på separata möten. Sedan 2016 finns en informell expertgrupp i FN:s säkerhetsråd med syfte att förse medlemmarna i säkerhetsrådet med analyser av kvinnors och flickors situation i konfliktpåverkade länder. Sedan Sveriges inträde i rådet har man varit aktiv i expertgruppen och bidragit till att förbättra jämställdhetsanalysen och informationen som ligger till grund för rådets beslut.

Under Sveriges månad som ordförande antogs en resolution om Centralafrikanska Republiken som slår fast att sexuellt och könsbaserat våld kan utgöra grund för sanktioner. Det nya i resolutionen är att grupper eller individer som varit involverade i planeringen, beordrandet eller utförandet av sexuellt och könsbaserat våld kan listas av sanktionskommittén, vilket kan innebära reseförbud och att de får sina tillgångar frysta²¹. Enligt den egna veckorapporteringen var Sverige drivande i att få med skrivningen.

Av de nitton beslut (resolutioner) som har fattats av säkerhetsrådet sedan Sverige tog plats i rådet har elva innehållit skrivningar om jämställdhet, kvinnors deltagande eller genomförande av agendan

för kvinnor, fred och säkerhet²². Sverige har även arbetat för bättre operativa skrivningar i de resolutioner som beskriver FN-mandaten²³ och bland annat fått med tydligare jämställdhetsperspektiv i förnyelsen av mandat för FN:s insats i Guinea-Bissau (UNIOGBIS) där kvinnors representation och deltagande på alla nivåer av fredsbyggandet betonas. Rådets beslut har redan innan Sveriges inträde gått mot starkare och mer specifika skrivningar om hur insatsen ska arbeta för kvinnor, fred och säkerhet i de operativa paragraferna. En granskning pekar dock på att genuskrivningarna ofta faller bort när rådet hanterar nyuppkomna eller försämrade konfliktsituationer, liksom när rådet hanterar mer traditionella säkerhetsfrågor som terrorbekämpning²⁴. Det är därför viktigt att Sverige arbetar för stärkta skrivningar även i dessa situationer.

Stora delar av FN:s arbete med att stärka kvinnors säkerhet och förbättra jämställdhetsarbetet i de fredsbevarande insatserna ligger på generalsekreterarens bord. FN:s nya generalsekreterare António Guterres har betonat vikten av en ökad andel kvinnor på chefspositioner inom FN-systemet. En av Sveriges prioriteringar inför inträdet i säkerhetsrådet var därför att stötta Guterres att uppfylla dessa åtaganden, resultatet återstår att se.

■ KVINNORÄTTSFÖRSVARARNAS RÖST I RÅDET

Både FN:s egna rapporter och beslut²⁵ rekommenderar att säkerhetsrådet bjuder in representanter från kvinnoorganisationer i de konfliktområden som rådet ska fatta beslut om. Under 2016 gjorde Spanien verklighet av rekommendationen genom att bjuda in en representant från kvinnorrättsrörelsen när Liberia diskuterades. Under Sveriges ordförandemånad i januari bjöd Sverige in representanter från kvinnorrättsorganisationer i Somalia och Nigeria till att tala inför säkerhetsrådet. Det gjordes trots att det finns ett visst motstånd inom rådet mot att låta kvinnorrättsorganisationer och MR-försvarare komma till tals. Detta blev tydligt när Ryssland i sista stund hindrade en kvinnorrättsorganisation från Burundi att tala inför rådet.

Det är oerhört viktigt att Sverige använt sin plats i rådet till att ge röst åt kvinnorrättsförsvarare. Sverige bör fullfölja sin ambition att bjuda in en kvinnorrättsorganisation i månaden. Civilsamhällets möjlighet att höras i rådet bidrar till bättre transparens och ansvarsutkrävande och till att rådsmedlemmarna får en mer komplett bild av konflikten och dess konsekvenser och därmed ges förutsättningar att fatta bättre och informerade beslut. Sverige har redan tagit viktiga steg för att förbättra kunskapsflödet till rådet, målet måste nu vara att upprätthålla denna praxis under resten av medlemskapet samt verka för att den håller i sig även när Sverige lämnar rådet.

**DET ÄR OERHÖRT
VIKTIGT ATT SVERIGE
ANVÄNT SIN PLATS
I RÅDET TILL ATT GE
RÖST ÅT KVINNO-
RÄTTSFÖRSVARARE**

FN:s säkerhetsråd har idag fler verktyg till sitt förfogande för att bättre integrera genusperspektiv i sina konfliktanalyser. Sveriges målsättning att etablera dessa som standard är rätt väg att gå för att skapa bestående effekter av tiden i säkerhetsrådet. Det är även viktigt att dessa analyser har ett intersektionellt perspektiv, inklusive att de uppmärksammar äldre kvinnors situation. Bättre

information kommer dock inte automatiskt att leda till bättre beslutsfattande om den politiska viljan saknas i säkerhetsrådet i stort. Det är en lång väg kvar att gå för Sverige och likasinnade stater för att på djupet integrera genusanalyser och etablera jämställdhet som ett mål i sig och som ett medel för konfliktförebyggande och långsiktig fred. Sverige behöver bygga allianser för att kunna utkräva ansvar av FN:s olika entiteter. Alliansbyggande är också väsentligt för att kunna driva igenom de förändringsprocesser som föreslogs i FN:s globala studie om genomförandet av agendan för kvinnor, fred och säkerhet²⁶, och som bekräftas av de två översynerna av FN:s fredsarbete från 2015.

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ Fortsätta leda den informella expertgruppen för kvinnor, fred och säkerhet och bidra till bättre underlag för genusintegrerad konfliktanalys samt arbeta för att FN:s insatschefer involveras i jämställdhetsarbetet. Sverige bör även arbeta för att alla medlemsstater deltar med sin landexpertis i expertgruppen, och bygga allianser för påtryckningar där medlemsstater motarbetar agendan.
- ▶ Fortsätta att arbeta för att alla FN-mandat ska ha tydliga operativa skrivningar om jämställdhet. Alla mandat bör kräva genusexpertis samt kapacitet på högsta nivå i alla insatser. FN-insatserna bör få i uppdrag att rapportera om det egna arbetet inför, under och i avslutandet av en insats, liksom att bistå med genusintegrerad konfliktanalys med köns- och åldersuppdelad statistik. Civila samhällets organisationer, särskilt kvinno- och fredsorganisationer, bör bjudas in för att stärka konflikt- och genusanalysen.
- ▶ Fortsätta att arbeta för att avskaffa straffriheten för utsända som anklagats för sexuella övergrepp och driva möjligheten att sända hem utsänd polis och militär när det föreligger trovärdiga bevis för omfattande eller systematiskt sexuellt våld, i enlighet med resolution 2272. Sverige bör också arbeta för etablerandet av en internationell tribunal med jurisdiktion att åtala FN-personal som anklagas för allvarliga brott, inklusive sexuella övergrepp.
- ▶ Arbeta för att högre FN-chefer hålls ansvariga för att jämställdhet blir en prioritet i FN:s interna och externa arbete. Resolution 2242 ger stöd för att jämställdhetsmål kan ingå som bedömningskriterier för individuella prestationer i alla utvärderingar av senior personal vid FN:s högkvarter och i fält, inklusive för särskilda sändebud, särskilda representanter samt landspecifika och humanitära koordinatörer.

DEL 2 SVERIGES STÖD TILL KVINNOR I FREDSPROCESSER

Genom den feministiska utrikespolitiken stöttar Sveriges regering kvinnor som aktörer för fred och säkerhet och synliggör kvinnors inflytande och meningsfulla deltagande i fredsprocesser, fredsbyggande och statsbildning. Med resolution 1325 som grund framhålls att mer hållbar fred kräver inkludering av kvinnor och civilsamhällen. Ett exempel är skapandet av det svenska medlingsnätverket för kvinnor. Även fredsprocessen i Colombia där kvinnors deltagande i förhandlingarna mellan FARC och den colombianska regeringen gavs stöd, visar på Sveriges ambitioner.

■ MEDLINGSNÄTVERKET

I samband med lanseringen av Sveriges feministiska utrikespolitik gav regeringen Folke Bernadotteakademien uppdraget att etablera ett svenskt medlingsnätverk för kvinnor²⁷. Nätverket samarbetar med det nordiska medlingsnätverket för kvinnor. Det svenska nätverket syftar framförallt till att möjliggöra erfarenhetsutbyte och stötta kvinnor som arbetar för fred i konflikt- och postkonfliktområden. Det bistår även övriga utrikesdepartementet med expertkunskap.

Under det sista året har enskilda medlare bidragit till utbildningar i dialog och konflikthantering i flera regioner²⁸. Det har hållits nätverksträffar i Sverige, regionalt och internationellt. Medlare har arbetat med Women's Advisory Board, den rådgivande grupp som Staffan de Mistura, FN:s sändebud i Syrien, samlade för att inkludera kvinnor från olika delar av det syriska samhället i förberedande fredssamtal. Regeringen och utrikesminister Margot Wallström har gett politiskt stöd till förhandlande kvinnor i den syriska oppositionen och till deras rådgivande kommitté. Regeringen har också verkat för syriska kvinnors deltagande i fredsprocessen. Kvinnor som representerar civilsamhällesorganisationer i Sverige och Syrien har också aktivt stött kvinnors deltagande i samtalen.

Deltagarna i det svenska medlingsnätverket utövar sina uppdrag utanför sina vanliga arbeten som diplomater, enhetschefer och dylikt. Tiden de kan avvara för medlingsnätverksuppdrag är alltså begränsad, vilket innebär att nätverkets möjlighet att göra avtryck är mycket begränsat. Folke Bernadotteakademien anser att måluppfyllnad finns men att nätverket har potential att kunna göra ännu större avtryck²⁹.

Regeringen har uppdragit enheten för konfliktfrågor och humanitär politik (UD-KH) att stödja medlingsnätverket genom ett medlingssekretariat som ska samarbeta med internationella fredsinstitut och experter inom området kvinnor, medling och inkluderande fred.

Regeringens övriga insatser för att utveckla och stödja kvinnor som medlare och bygga upp medlingsexpertis är till exempel stöd till forskning. Det görs bland annat av Folke Bernadotteakademien och Uppsala universitet. På Försvarshögskolan inrättas dessutom en ny professur och ett nytt forskningsprogram som ska öka kunskapen om kvinnor i fredsprocesser³⁰.

■ STÖDET TILL COLOMBIAS FREDSPROCESS

Ett arbete som påbörjades innan den nuvarande regeringen tillträdde, men som fick högre politisk prioritering och stärkta resurser i och med den feministiska utrikespolitiken, är regeringens stöd till den colombianska fredsprocessen. Sveriges stöd fokuserade på att integrera FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet i fredsavtalet och i processen som ledde fram till att avtalet blev verklighet i december 2016. Rent praktiskt arbetade Sverige med att stärka kvinnors roll och deltagande under förhandlingarna mellan regeringen och FARC, både genom att ge finansiellt stöd till kvinnorättsaktivister men också genom politisk dialog.

Tyvärr försvagades vissa delar av fredsavtalet som innehöll skrivningar om kvinnors rättigheter i och med omförhandlingen av avtalet efter folkomröstningen. Nu ligger Sveriges fokus på att stötta implementeringen av avtalet och att arbeta för att de skrivningar om genusperspektiv och kvinnors rättigheter som finns kvar ska efterlevas. Bara månader efter att Colombia hade ett fredsavtal undertecknade Sveriges regering ett militärt samförståndsavtal med Colombia, vilket banar väg för försäljning av svensk krigsmateriel till landet. Detta agerande står helt i strid mot ambitionen att driva en feministisk utrikespolitik som ska arbeta för alla kvinnors och flickor mänskliga rättigheter, inklusive genom att motverka alla former av våld och diskriminering som begränsar deras handlingsutrymme³¹. Dessutom riskerar agerandet att underminera implementeringen av fredsavtalet.

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ Avsätta mer resurser till medlingsnätverket och medlingssekretariatet för att i framtiden se resultat såsom jämnare könsfördelning inom medling och fredsförhandling. Medlingsnätverket och sekretariatet bör verka i nära samarbete med civilsamhällesaktörer i konflikt- och postkonfliktländer.
- ▶ Säkerställa mer långsiktigt och resursstarkt stöd till kvinnoorganisationer som arbetar för dialog och konfliktförebyggande³², öppna upp diplomatiscenen för fler aktörer, likt den norska modellen³³, och verka för att civilsamhällsrepresentanter inkluderas i förhandlingar och medlingsprocesser.
- ▶ Ta alla möjligheter att bistå medlande och förhandlande kvinnor med stöd i fredsprocesser för att stärka deras position och legitimitet.
- ▶ Säkerställa en samstämmig politik, där till exempel svensk krigsmaterielexport inte motarbetar målen i den feministiska utrikespolitiken.

DEL 3 SVENSK VAPENEXPORT

Tillgången till krigsmateriel i ett samhälle får olika konsekvenser för olika människor och grupper. En ökad spridning av vapen utgör ett direkt hot mot kvinnors säkerhet och hindrar kvinnors deltagande i det offentliga rummet. Det bidrar också till ökad militarisering av samhällen där exempelvis traditionella könsnormer befästs och förstärks. En stark militärmakt kan också hålla odemokratiska strukturer på plats. Om den feministiska utrikespolitiken och Sveriges Politik för Global Utveckling ska vara trovärdig kan Sverige inte genom krigsmaterielexport understödja stater som systematiskt motverkar de värden och målsättningar som den feministiska utrikespolitiken står för. Sverige måste erkänna och lägga stor vikt vid vapenhandels legitimerande effekt. Det är oacceptabelt att länder som kränker kvinnors och flickors mänskliga rättigheter tillåts köpa krigsmateriel av ett land som säger sig driva en feministisk utrikespolitik.

Investeringar i krigsmateriel tar resurser från viktiga satsningar på till exempel sjukvård, vatten och sanitet eller utbildning. Prioritering av militär säkerhet framför satsningar inom områden som dessa får ofta stora konsekvenser för kvinnors och flickors säkerhet. Regeringens feministiska utrikespolitik ska bidra till en resursfördelning som gynnar jämställdhet och motverkar flickors och kvinnors utsatthet. Därmed är resursfördelning i mottagarlandet en aspekt som måste vägas in i tillståndsbedömningen.

Under 2016 flyttades ansvaret för vapenexporten från utrikesminister Margot Wallström till justitieminister Morgan Johansson. Det är inte helt klart varför ansvaret flyttades till en ny minister eller vad det får för konsekvenser för samspelet mellan vapenexporten och den feministiska utrikespolitiken.

■ VAPEN TILL ODEMOKRATISKA LÄNDER

Utifrån det svenska regelverket för vapenexport gör Inspektionen för Strategiska Produkter (ISP), den myndighet som ansvarar för tillstånds- och utförselfrågor för krigsmateriel, en så kallad totalbedömning där risker för mänskliga rättigheter, fred och utveckling vägs mot svenskt försvars- och säkerhetspolitiskt intresse. Det innebär att myndigheten, trots totalbedömningen och att respekt för mänskliga rättigheter ska vara ett centralt villkor för export, kan godkänna krigsmaterielexport till odemokratiska länder som exempelvis kränker kvinnors och flickors mänskliga rättigheter och gravt underprioriterar investeringar i mänsklig säkerhet. Under 2016 godkändes bland annat krigsmaterielexport till Brunei, Förenade Arabemiraten, Indien, Indonesien, Oman, Pakistan, Qatar, Saudiarabien och Thailand. Många av dessa länder kränker systematiskt kvinnors och flickors rättigheter, till exempel genom diskriminerande lagstiftningar.

Att Sverige fortsätter att sälja krigsmateriel till Saudiarabien och Förenade Arabemiraten är särskilt uppseendeväckande, eftersom dessa länder utför flygattacker mot Jemen, attacker som bland annat Human Rights Watch beskriver som krigsbrott. Hela 80 procent av Jemens befolkning är i akut behov av humanitär assistans. I sådana kontexter drabbas ofta kvinnor och flickor, men även pojkar, oproportionerligt av sexuellt våld, trafficking och bristande tillgång till hälso- och sjukvård (inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter). FN:s flyktingorgan har bland annat uttryckt oro för sexuellt våld och övergrepp mot kvinnor som flyr till Europa från konflikterna i Mellanöstern, däribland i Jemen.

Under 2016 gjorde svenska ministrar statsbesök till bland annat Saudiarabien där representanter från vapenindustrin medverkade. I mars 2017, bara månader efter att Colombias fredsavtal trädde i kraft, undertecknade Sverige ett militärt samförståndsavtal med Colombia. Avtalet banar väg för försäljning av Jas Gripen till landet, trots att interna konflikter fortfarande pågår och trots att nära 8000 anställda i de colombianska säkerhetsstyrkorna i slutet av 2015 stod under utredning för att ha begått utomrättsliga avrättningar.

■ INGET JÄMSTÄLLDHETSPERSPEKTIV I ISP:S BEDÖMNINGAR

I regeringens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2017 står det att utrikesförvaltningen ska lyfta sambanden mellan spridning av små och lätta vapen samt bistå vid genomförandet av staternas åtagande under vapenhandelsavtalet ATT (Arms Trade Treaty) och verka för ett jämställdhetsperspektiv på nedrustning och vapenkontrollområdet. Handlingsplanen trycker på vikten av att omsätta ett systematiskt jämställdhetsperspektiv byggt på kunskap och analys. Trots detta har inte den feministiska utrikespolitiken fått någon påverkan på de prövningar ISP gör. Enligt myndigheten har de inte fått tydliga politiska signaler om att den feministiska utrikespolitiken ska tas in i deras bedömningar.

För att kunna föra en feministisk utrikespolitik måste regeringen säkerställa att dessa prövningar görs med hjälp av experter från till exempel Sida och Folke Bernadotteakademien, på samma sätt som experter från försvarsmyndigheter bidrar till att bedöma de säkerhets- och försvarspolitiska fördelarna med en affär. Särskild vikt behöver till exempel läggas vid i vilken mån nationella lagar i mottagarlandet är i linje med den feministiska politiken: har landet ratificerat konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering av kvinnor? Hur ser implementeringen ut av FN:s agenda för kvinnor, fred och säkerhet? Utbildas polis och militär i hur könsbaserat våld kan förebyggas och i vilken mån respekterar mottagarstaten alla mänskliga rättigheter? Frågor som dessa bör vara självklara byggstenar i en analys av hur kvinnors och flickors rättigheter kan påverkas av en krigsmaterielaffär. Fokus på hbtqi-personers rättigheter i tillståndsbedömningen, en grupp som är starkt utsatta för diskriminering och grova människorättskränkningar i många av dagens köparländer, borde också sedan länge vara en självklarhet. Även ett barnrättsperspektiv är centralt.

Andra nya skrivelser från utrikesförvaltningen som direkt eller indirekt berört hanteringen av vapenexport är UD:s nya MR-skrivelse³⁴ och Sidas nya skrivelse om det krympande demokratiska utrymmet³⁵. I MR-skrivelsen betonar UD att regeringen även fortsättningsvis ska fästa särskild vikt vid

respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet i tillståndsgivningen när det gäller krigsmaterielexport. I Sidas skrivelse tar man upp behovet av att svensk export inkluderas tydligare i utrikespolitiken för att regeringen ska kunna motverka det krympande demokratiska utrymmet globalt. Skrivelsen rekommenderar bland annat att intressekonflikter som kan uppstå när ansträngningar att värna det civila samhället krockar med andra prioriteringar (exempelvis ekonomiska och säkerhetspolitiska), ska hanteras.

■ NYTT REGELVERK

Under sommaren 2017 väntas regeringen presentera en proposition med förslag om ett nytt stärkt regelverk för svensk vapenexport. Vi förväntar oss att det nya regelverket vägleds av den feministiska utrikespolitiken och innehåller en rad förändringar som säkerställer att regelverket får effekt i praktiken. Framförallt måste ett totalförbud för all export av krigsmateriel till diktaturer införas. De risker det innebär att exportera till länder med stora demokratiska brister på något eller några områden måste väga tungt också i de fall mottagarlandet hamnar i gråskalan mellan diktatur och demokrati. En begränsning av vad som klassas som följdleverans, och därmed undgår ny prövning, är också avgörande för att förändringarna ska få effekt. Mänskliga rättigheter måste ges större vikt i bedömningarna. Annars riskerar vi att fortsätta som förut då kryphål lett till att export av vapen och annan krigsmateriel godkänts till länder där människors rättigheter systematiskt kränks, inte minst kvinnors och flickors. En ökad öppenhet som ger möjlighet till ansvarsutkrävande för besluten är också nödvändig.

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ Säkerställa att det nya regelverket innebär ett totalstopp för krigsmaterielexport till diktaturer och andra stater som allvarligt kränker mänskliga rättigheter, utan undantag. Detta kräver även en striktare definition av vad som klassas som följdleveranser.
- ▶ Ge ISP tydliga politiska direktiv om att bedöma krigsmaterielexporten utifrån en feministisk utrikespolitik och få ökad kompetens inom mänskliga rättigheter, inklusive sociala och ekonomiska rättigheter utifrån ett jämställdhetsperspektiv.
- ▶ Säkerställa att myndigheter med kompetens i utvecklings- och demokratifrågor, som Folke Bernadotteakademin och Sida, ger underlag till ISP:s bedömningar, precis som Försvarsmakten idag bidrar med underlag kring försvars-, säkerhetspolitik och materielanskaffning.
- ▶ Säkerställa att öppenheten i myndigheten ISP:s beslutsunderlag ökar, för att möjliggöra en granskning av hur kvinnors och flickors mänskliga rättigheter bedömts och prioriterats.

**”VI KOMMER ATT VARA
DET ENDA LANDET SOM
FÖRETRÄDER EN FEMINIS-
TISK UTRIKESPOLITIK.
VI KOMMER ATT VARA
EN RÖST SOM SÄGER ’VAR
ÄR KVINNORNA?’ I FREDS-
FÖRHANDLINGAR OCH
FREDSAVTAL.”**

3

HUR FEMINISTISK ÄR SVERIGES MIGRATIONS- OCH FLYKTINGPOLITIK?

Migration har blivit en allt viktigare fråga inom den svenska politiken och samhällsdebatten under de senaste åren. Under 2016 fattade regeringen och riksdagen en rad stora beslut inom svensk migrations- och flyktingpolitik som får allvarliga konsekvenser för människor som lever utanför Sveriges gränser. Konsekvenserna slår dessutom olika för kvinnor och flickor, pojkar och män. Att stärka de mänskliga rättigheterna för kvinnor och flickor på flykt har lyfts som en prioriterad fråga i regeringens handlingsplan för den feministiska utrikespolitiken 2017, men i de stora migrationspolitiska besluten har jämställdhetsperspektivet lyst med sin frånvaro.

I årets rapport tittar vi på två områden inom migrations- och flyktingpolitiken som i flera avseenden går stick i stäv med regeringens ambition om att driva en feministisk utrikespolitik:

- Den svenska migrations- och flyktingpolitiken
- Sveriges röst i EU

FÖLJANDE ORGANISATIONER HAR BIDRAGIT TILL FRAMTAGANDET AV DETTA KAPITEL:

INDIVIDUELL MÄNNISKOHJÄLP, RÄDDA BARNEN OCH SVENSKA KYRKANS INTERNATIONELLA ARBETE.

DEL 1 DEN SVENSKA MIGRATIONS- OCH FLYKTINGPOLITIKEN

Migranter och människor som lever på flykt befinner sig ofta i riskfyllda miljöer. Kvinnor och flickor på flykt är särskilt utsatta och löper stora risker att drabbas av könsbaserat och sexuellt våld, människohandel samt tvångs- och barnåktenskap. Deras rättigheter och skyddsbehov är därför särskilt viktigt att ta hänsyn till i lagstiftning, policys och strategier som rör migranter och flyktingar.

■ SVERIGES TILLFÄLLIGA ASYLLAGSTIFTNING

Den 21 juni 2016 klubbades *Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige* igenom³⁶. Lagen var en del av det arbete som regeringen inledde under hösten 2015 för att minska antalet asylsökande i Sverige, och syftade till att under en treårsperiod lägga Sveriges lagstiftning på miniminivån inom EU. Framförallt innebär den nya lagen att uppehållstillstånd görs tillfälliga och att familjeåterförening kraftigt försvåras och i praktiken omöjliggörs för majoriteten av dem som fått och fortsatt får skydd i Sverige.

Möjligheterna till familjeåterförening har tidigare varit en av de faktorer som haft störst betydelse för att motverka sexuellt och könsbaserat våld för människor på flykt. Systemet har möjliggjort för anhöriga, i de flesta fall kvinnor och barn, till en person som beviljats uppehållstillstånd i Sverige att ansöka om uppehållstillstånd utan att behöva göra den långa och farliga resan till Europa själva. Sedan 2014 har över 50 000 människor fått skydd i Sverige genom familjeåterförening, människor som annars fortsatt hade suttit fast i konfliktsituationer eller som flyktingar i konflikternas närområden. Familjeåterförening har därmed utgjort den främsta lagliga och säkra vägen för människor att ta sig till Sverige, framförallt för kvinnor och barn, och har även bidragit till att migrationen till Sverige har varit relativt könsbalanserad över tid.

Innan den tillfälliga lagen (2016:752) antogs lade flera tunga remissinstanser fram kraftfulla invändningar mot lagen. Remissvaren pekade på att lagen inte bara splittrar familjer, i strid mot bland annat barnkonventionen och Europakonventionen om mänskliga rättigheter, utan att den också låser fast kvinnor, äldre och barn som internflyktingar i krigshärjade länder, i flyktingläger och lokalsamhällen, och längs med transitrutter. Samtliga dessa miljöer utgör kraftigt förhöjda risker för att bli utsatt för sexuellt och könsbaserat våld, samt utgör i många kontexter ett allvarligt hot mot försörjningsmöj-

ligheterna för familjer där mödrar är de enda vuxna. Många av de flickor och kvinnor som blir kvar i flyktinglägren och i närområdena tvingas in i äktenskap som en lösning på en desperat situation, och de som ger sig ut på flykt löper stor risk att utsättas för sexuellt våld och trafficking.

Från och med 2017 har regeringen valt att prioritera kvinnor bland de kvotflyktingar som Sverige tar emot. Det är ett glädjande beslut, men tyvärr utgör kvotflyktingar endast en liten del av dem som får skydd i Sverige. I 2017 års handlingsplan för feministisk utrikespolitik har regeringen även lagt till fokusområdet ”att stärka de mänskliga rättigheterna för kvinnor och flickor på flykt och i migration”³⁷. Bland de indikativa åtgärderna som listas under fokusområdet syns ett tydligt fokus på att skydda migrerande kvinnor och flickor från sexuellt och könsrelaterat våld, från att bli offer för människohandel för sexuellt ändamål samt från att tvingas in i barn- och tvångsäktenskap och prostitution. Utrikesdepartementet tydliggör också att detta innebär ett ökat behov av statistikinhämtning, vilket skulle utgöra ett viktigt kunskapsstillskott inom området. Det nya fokusområdet är viktigt och välkommet, men kommer inte få någon reell effekt om regeringen inte tar ett helhetsansvar för målkonflikten mellan en feministisk utrikespolitik och den nya tillfälliga asylagstiftningen som helt bortser från kvinnors och barns skyddsbehov.

Fokusområdet i handlingsplanen för 2017 som skulle kunna bidra till förbättringar för kvinnor och flickor på flykt riskerar nu istället att bli kompensatorisk för en migrationspolitik som avsevärt försämrar situationen för målgruppen. Sveriges nuvarande migrationspolitik misslyckas inte bara med att bidra till genomförandet av den feministiska utrikespolitiken, utan motverkar aktivt målsättningarna i politiken samt målsättningarna inom Politiken för Global Utveckling och åtagandena inom Agenda 2030.

■ SVERIGES NYA ÅTERVÄNDARAVTAL

Under hösten 2016 tecknade Sverige ett återvändaravtal med Afghanistan för att skynda på tvångsutvisningar av afghaner som har fått avslag på sin asylansökan i Sverige. Många människorättsorganisationer har ifrågasatt och kritiserat återvändaravtalet eftersom Afghanistan inte är ett säkert land att återvända till. Stora områden kontrolleras av talibaner, det råder inre väpnad konflikt i nästan alla provinser och en miljon människor lever redan idag som internflyktingar. Organisationer som är verksamma i landet har uttryckt oro över att de som skickas tillbaka löper stor risk att rekryteras till armén, beväpnade oppositionsgrupper eller tvingas försörja sig genom att ansluta sig till kriminella nätverk. Riskerna innefattar även utstötning från familjer och byar och barnarbete under slavliknande förhållanden. Det är därmed svårt att se hur Afghanistan kan säkerställa ett bra omhändertagande av till exempel ensamstående kvinnor som löper stor risk att utsättas för tvångsäktenskap eller av återvändande unga ensamkommande afghaner. Sedan återvändaravtalet tecknades har rädslan för att bli tvångsutvisad dessutom bidragit till att flera ensamkommande pojkar från Afghanistan har tagit sina liv i Sverige.

FRÅN OCH MED 2017 HAR REGERINGEN VALT ATT PRIORITERA KVINNOR BLAND DE KVOTFLYKTINGAR SOM SVERIGE TAR EMOT

Återvändande under tvång motverkar i många fall den grundläggande rätten till skydd och när barn finns bland dem som tvångsutvisas bryter detta bland annat mot barnkonventionen, som samtliga EU:s medlemsstater har ratificerat. Vi saknar också en konsekvensanalys om vad som händer med de tiotusentals pojkar och unga män som sänds tillbaka, då många av dem inte bott i Afghanistan och inte har någon relation till landet, eller vad som händer med de kvinnor som skickas tillbaka till Afghanistan. Ett minimikrav på återvändandeavtal bör vara att de innehåller tydliga mekanismer för hur de mänskliga rättigheterna för den återvändande respekteras.

Som vi nämnt tidigare har regeringen inkluderat ett nytt fokusområde i 2017 års handlingsplan för feministisk utrikespolitik som är kopplat till kvinnor och flickor på flykt. En av de indikativa åtgärderna handlar om att ”uppmärksamma risken med att kvinnor och flickor på flykt och i migration utsätts för sexuellt och könsrelaterat våld, blir offer för människohandel för sexuella ändamål, och tvingas in i barn- och tvångsåktenskap och prostitution”³⁸. Denna åtgärd kommer att vara särskilt viktig för regeringen att följa upp. Även risker för pojkar och män, både som förövare och utsatta, bör nog studeras.

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ Upphäva den tillfälliga asyllagstiftningen snarast möjligt och återgå till en migrations- och flyktingpolitik som gör familjeåterförening och permanenta uppehållstillstånd till regel.
- ▶ Låta den feministiska utrikespolitiken genomsyra migrationspolitiken genom att se till kvinnors och barns särskilda skyddsbehov och möjliggöra för dem att nå Sverige via säkra vägar.
- ▶ Uppmärksamma och beakta situationen för äldre i flyktinglägren, särskilt äldre kvinnor i Syrien, Libanon, Jordanien och Turkiet.
- ▶ Se över återvändandeavtalet med Afghanistan, för att säkerställa att det finns tydliga mekanismer för hur de mänskliga rättigheterna för de återvändande respekteras.
- ▶ Öka tillgången till ambassader för dem som söker uppehållstillstånd på grund av anknytning.

DEL 2 SVERIGES RÖST I EU

Under 2016 har stora förändringar skett inom EU:s migrationspolitik. EU har påbörjat en revidering av sitt gemensamma asylsystem Common European Asylum System (CEAS), vilket innefattar en översyn av flera direktiv, förordningar och ramverket som ligger till grund för de gemensamma asylreglerna i unionen. Samtidigt har EU gjort flera kontroversiella överenskommelser med länder utanför EU i syfte att hindra flyktingar och migranter att ta sig till unionen.

■ EU:S GEMENSAMMA ASYLSYSTEM

Beslut kring EU:s nya gemensamma asylsystem kommer att fattas under 2017. Förslagen som har tagits fram av EU-kommissionen innefattar flera oroande delar som skulle medföra försvagade rättigheter för asylsökande inom hela unionen. Till exempel föreslås en begränsning för alla EU-länder att ge permanenta uppehållstillstånd till människor som beviljas skydd, vilket i sin tur påverkar möjligheten till familjeåterförening och kvinnors och barns möjlighet att få skydd. Om detta förslag, som är en del av den nya Skyddsgrundsförordningen, går igenom innebär det att Sverige inte kommer att kunna återgå till sin ordinarie asyllagstiftning under 2019, såsom regeringen utlovat. Sverige har dock argumenterat för att möjligheten för permanenta uppehållstillstånd ska finnas kvar inom EU. Det är bra av Sverige och det blir viktigt att regeringen håller fast vid sin position i de fortsatta förhandlingarna.

■ EU:S MIGRATIONSSAMARBETE MED LIBYEN

I februari 2017 beslutade EU:s medlemsstater att inleda ett migrationssamarbete med Libyen i syfte att hindra migranter och människor på flykt från att försöka ta sig från Libyen till EU³⁹. Detta samarbete innefattar bland annat att EU stöttar Libyens kustbevakning så att de ska kunna beslagta fler båtar och föra tillbaka de migranter och flyktingar som fortfarande befinner sig på libyskt vatten. Genom samarbetet vill EU även förbättra situationen för flyktingar och migranter i Libyens mottagningssystem tillsammans med IOM och UNHCR. IOM och UNHCR har dock gått ut i ett gemensamt uttalande och sagt att "säkerhetssituationen i Libyen fortsätter att hindra deras möjlighet att leverera livräddande hjälp och grundläggande tjänster för de mest utsatta" och på grund av den "rådande kontexten så är det inte lämpligt att se Libyen som ett säkert land och inte heller lämpligt att etablera en extraterritoriell process för asylsökande i Nordafrika"⁴⁰.

Situationen för migranter och människor på flykt som befinner sig i Libyen beskrivs ofta som ett "helvete på jorden" av dem som tvingats ta den vägen. En ny studie från IOM visar att 52 procent av alla män och 33 procent av alla kvinnor som tagit sig till Europa via Medelhavet har hållits tillfångna emot sin vilja under resans gång. Detta var mest förekommande i Libyen, följt av Egypten, Algeriet och Sudan⁴¹. I Libyen är det vanligt förekommande att människor kidnappas av beväpnade gäng

kopplade till människosmugglare. Bland dessa grupper finns det också sådana som har hand om ”officiella förvar”. De som kidnappas hålls tillfånga tills deras familjer i hemlandet lyckas betala frigivningssumman, och de migranter vars familjer inte kan betala säljs ofta vidare till bordeller eller annan typ av tvångsarbete, eller mördas⁴².

Utöver risken att bli såld till bordeller är risken för att bli våldtagen av smugglarna eller beväpnade grupper ständigt överhängande för de kvinnor som försöker ta sig genom Libyen. Medicinsk personal vid mottagningscenter i Italien rapporterar att en stor andel av kvinnor som kommer till Italien via Libyen har utsatts för en hög grad av sexuellt våld⁴³. De bekräftar också att kvinnor och flickor som planerar att ta sig genom Libyen allt oftare tar preventivmedel inför resan för att säkerställa att de inte ska bli gravida som följd av våldtäkter under resans gång⁴⁴. Rapporten visar även att pojkar och män utsätts för sexuellt våld på vägen⁴⁵.

De väpnade grupper och kriminella nätverk som styr smugglarverksamheten har ett tydligt samarbete med Libyens Department for Combating Illegal Migration (DCIM). Enligt en FN-rapport⁴⁶ tillhör det vanligheterna att inte bara polis och kustbevakningen tar med sig personer till migrationshäkten, utan även väpnade grupper och smugglare. I migrationshäkten hålls människor frihetsberövade på olaga vis, ofta lever hundratals människor instänga på små ytor. Bristen på toaletter, mat, rent vatten och medicin innebär att många migranter är allvarligt undernärda och sjuka. Människor blir även utsatta för tortyr, grov misshandel och utpressning i migrationshäktena och många vittnar om att människor dör på grund av svält, sjukdomar eller misshandel av vakterna på häktena⁴⁷.

■ LIBYENS KUSTBEVAKNING

När den libyska kustbevakningen har ingripit och beslagtagit båtar har migranterna antingen blivit förda till något av migrationshäktena drivna av DCIM eller till något av de informella migrationshäktena där de i utbyte mot en avgift lämnar migranterna som sedan utnyttjas i tvångsarbete, i utpressning och/eller utsätts för sexuellt våld. Det finns även flera rapporter om att kustbevakningen har rånat migranter och skjutit på båtar, även efter påbörjat samarbete med EU⁴⁸.

EU-kommissionen och EU:s medlemsstater inklusive Sveriges regering är fullt medvetna om situationen i Libyen och vad som väntar människor som blir ”räddade” av den libyska kustbevakningen. Ändå väljer EU att gå in och stötta den libyska kustbevakningen för att utöka deras möjligheter att beslagta båtar och föra tillbaka migranter till de libyska migrationshäktena där vi vet att de blir offer för de brott som beskrivs ovan. Sveriges regering har ställt sig bakom beslutet att samarbeta med Libyen och dess kustbevakning i EU:s ministerråd. På så vis godkänner Sverige att EU finansierar och stöttar den libyska kustbevakningen, trots att stödet med all säkerhet kommer att bidra till grova kränkningar av mänskliga rättigheter, inklusive trafficking och grovt könsbaserat och sexuellt våld mot kvinnor och flickor.

SVERIGES FEMINISTISKA REGERING BÖR:

- ▶ Säkerställa att EU:s nya gemensamma asylsystem inte innebär försvagade rättigheter för asylsökande inom unionen och inte omöjliggör Sveriges återgång till ordinarie asyl-lagstiftning.
- ▶ Arbeta för att EU avslutar sitt stöd till den libyska kustbevakningen, vilket riskerar att bidra till grova kränkningar av mänskliga rättigheter inklusive trafficking och sexuellt våld mot kvinnor och flickor.
- ▶ Arbeta för fler lagliga vägar in i Europa för såväl flyktingar som andra typer av migranter.

**”TACK TILL ALLA PÅDRIVARE
I CIVILSAMHÄLLET OCH I FOLK-
RÖRELSENA. ERT ARBETE PÅ FÄLTET
OCH MED OPINIONSBILDNING GÖR
SKILLNAD I EN SVÅR TID.
VI SES IGEN I PRÖVANDE SAMTAL
OM HUR SVERIGE KAN BIDRA TILL
EN VÄRLD DÄR MÄNNISKOVÄRDET
ÄR GRUNDEN OCH ORO
BESEGRAS MED FRAMTIDSTRO.”**

REFERENSER

1. Regeringskansliet, 2017, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018 med fokusområden för 2017*, sid 5.
2. World Bank, 2016, *Women, Business and the Law 2016: Getting to Equal*, Washington D.C.
3. Sida, 2017, *Fler kvinnor måste få bestämma över sin ekonomi*, <http://www.sida.se/Svenska/aktuellt-och-press/nyheter/2017/mars-2017/kvinnors-ekonomiska-egenmakt> (besökt 17-05-30)
4. Sida, 2015, *Plan för jämställdhetsintegrering på Sida 2015-2018*, http://www.sida.se/globalassets/sida/sve/om-oss/sa-styrs-vi/039443-15-bilaga-1-plan-for-jamstalldhetsintegrering-pa-sida-2015--2018-1684974_1_1.pdf
5. IFAD, 2016, *Rural Development Report 2016 – Spotlight 5: Gender equality and women's empowerment*, https://www.ifad.org/documents/30600024/30604601/Spotlight_5.pdf/9cc7a558-a038-4630-a5fc-bdf00c881a33. FAO, 2016, *The State of Food and Agriculture: Climate Change, Agriculture and Food Security*, <http://www.fao.org/3/a-i6030e.pdf>
6. Irudayam s.j., Aloysius; Mangubhai, Jayshree P.; Lee, Joel G., 2006, *Dalit Women Speak Out: Violence against Dalit Women in India*, New Dehli, <http://www.indianet.nl/pdf/dalitwomenspeakout.pdf>
7. FAO, *About the Voluntary Guidelines on the Responsible Governance of Tenure*, <http://www.fao.org/nr/tenure/voluntary-guidelines/en/> (besökt 17-05-30)
8. Europaparlamentet, juni 2016, *Europaparlamentets resolution av den 7 juni 2016 om den nya alliansen för tryggad livsmedels- och näringsförsörjning (2015/2277(INI))*, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2016/06-07/0247/P8_TA-PROV\(2016\)0247_SV.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/seance_pleniere/textes_adoptes/provisoire/2016/06-07/0247/P8_TA-PROV(2016)0247_SV.pdf)
9. European Parliament, June 2016, *Resolution of 7 June 2016 on the New Alliance for Food Security and Nutrition (2015/2277(INI))*, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2016-0247&language=EN&ring=A8-2016-0169>
10. Regeringens skrivelse 2015/16:182, *Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030*, <http://www.regeringen.se/contentassets/c233ad3e58d4434cb8188903ae4b9ed1/politiken-for-global-utveckling-i-genomforandet-av-agenda-2030-skr.-201516182.pdf>
11. Demokratiska Republiken Kongo, Kenya, Mali, Moçambique, Tanzania, Zambia och Zimbabwe. Stöden till Kenya, Moçambique och Zimbabwe inrättades innan hösten 2014.
12. Regeringens skrivelse 2016/17:60, *Policyramverk för svenskt utvecklingsamarbete och humanitärt bistånd*, <http://www.regeringen.se/4af25d/contentassets/daadbf4abc9410493522499c18a4995/policyramverk-for-svenskt-utvecklingsamarbete-och-humanitart-bistand.pdf>
13. Regeringens skrivelse 2015/16:182, *Politiken för global utveckling i genomförandet av Agenda 2030*, <http://www.regeringen.se/contentassets/c233ad3e58d4434cb8188903ae4b9ed1/politiken-for-global-utveckling-i-genomforandet-av-agenda-2030-skr.-201516182.pdf>
14. WHO/UNICEF 2015
15. Weldon, S. & Laurel Htun, Mala, 2013, *Feminist mobilisation and progressive policy change: why governments take action to combat violence against women*.
16. ICNL, 2016, *Survey of Trends Affecting Civic Space: 2015-16, Global Trends in NGO Law*, Volume 7, Issue 4, <http://www.icnl.org/research/trends/trends7-4.pdf?pdf=trends7-4>
17. EHAHRDP, *Civicus Monitor releases first-ever dataset on shrinking civic space worldwide*, <https://www.defenddefenders.org/2017/04/civicus-monitor-releases-first-ever-dataset-shrinking-civic-space-worldwide/> (besökt 17-05-30)
18. UN Economic and Social Council, 7 oktober 2016, *Human rights defenders and economic, social and cultural rights*, http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E/C.12/2016/2&Lang=en
19. Sida, 2017, *Sidas skrivelse till svar på RB-uppdraget om Krympande demokratiskt utrymme*, sid. 11-12, <http://www.sida.se/globalassets/sida/sve/om-oss/sa-styrs-vi/sidas-skrivelse-krympande-demokratiskt-utrymme.pdf>
20. Regeringskansliet, maj 2017, www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/05/regeringen-starker-arbetet-for-manskliga-rattigheter-demokrati-och-rattsstatens-principer/
21. Kriterierna i sin helhet finns att läsa på https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/2127#listing_criteria
22. Fram till maj 2017.
23. Enligt utrikesdepartementets veckorapporter: <http://www.regeringen.se/artiklar/2017/04/sveriges-medlemskap-i-fns-sakerhetsrad--vecka-16/> (besökt 17-05-30)
24. Security Council Report, 2017, *Women, Peace and Security: Closing the Security Council's Implementation Gap*.

25. UNSCR 2242 (2015). UN Women, 2015, *A Global study on the implementation of UNSCR 1325*, [http://peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](http://peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf). FN:s HIPPO-rapport (2015)
26. UN Women, 2015, *A Global study on the implementation of UNSCR 1325*, [http://peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20\(1\).pdf](http://peacewomen.org/sites/default/files/UNW-GLOBAL-STUDY-1325-2015%20(1).pdf)
27. Kvinnor, fred & säkerhet, Sveriges nationella handlingsplan för genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet 2016-2020, tematisk prioritering 4: "Utveckla och stödja kvinnor som medlare och bygga upp medlingsexpertis". Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik, Fokus 3: "Främja kvinnors och flickors roll i att förebygga konflikt och våldsbejakande feminism," "bidra till att kvinnor och flickor inkluderas och genom att stödja kvinnoorganisationer...som arbetar med dialog".
28. Birgitta Holst Alani var med i Medlingslabbet i Alexandria: <http://operation1325.se/projekt/medlingslabbet>, Margareta Wahlström i Afghanistan <https://fba.se/en/newspress/nyhetsarkiv/2017/afghan-women-trained-to-claim-space-in-peacebuilding/>
29. Folke Bernadotteakademien, *FBA:s årsredovisning 2016*, https://fba.se/contentassets/5d9430e1b9a646e2a0e1cbfd2efbf2a4/fba_ar_webb_ny.pdf
30. Försvarshögskolan, 2017, *Ny professur och nytt forskningsprogram till Försvarshögskolan*, <http://www.fhs.se/sv/nyheter/2017/ny-professur-och-nytt-forskningsprogram-till-forsvarshogskolan/> (besökt 17-05-30)
31. Regeringskansliet, 2017, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018 med fokusområden för 2017*.
32. FBA:s 1325-pott mottog år 2016 90 ansökningar till det totala beloppet 165 000 000 kronor och beslöt att dela ut 7 600 000 kronor till fem organisationer vilket lämnar en stor grupp fredsorganisationer utan hållbarhet. <https://fba.se/sok-pengar/1325-bidrag/beslut-och-utbetalning/>
33. Svensson, Isak, 2017, *Peace Diplomacy: Finding Entry Points for Female Mediators*, <https://blogs.prio.org/2017/04/peace-diplomacy-finding-entry-points-for-female-mediators/> (besökt 17-05-30)
34. Utrikesdepartementet, 2016, *Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i svensk utrikespolitik (2016/17:62)*.
35. Sida, 2017, *Sidas skrivelse till svar på RB-uppdraget om Krympande demokratiskt utrymme*, <http://www.sida.se/globalassets/sida/sve/om-oss/sa-styrs-vi/sidas-skrivelse-krympande-demokratiskt-utrymme.pdf>
36. Sveriges riksdag, 2016, *Lag (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige*, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2016752-om-tillfalliga-begransningar-av_sfs-2016-752
37. Regeringskansliet, 2017, *Utrikesförvaltningens handlingsplan för feministisk utrikespolitik 2015-2018 med fokusområden för 2017*, sid 5.
38. Ibid.
39. Europeiska kommissionen, 2017, *Communication on Migration on the Central Mediterranean route Managing flows, saving lives*.
40. IOM & UNHCR, 3 februari 2017, *IOM/UNHCR Joint Statement on European Council Meeting in Malta*, <https://www.iom.int/news/iomunhcr-joint-statement-european-council-meeting-malta>
41. IOM, 2016, *Mixed Migration Flows in the Mediterranean and Beyond*.
42. Global Initiative against Transnational Organized Crime, mars 2017, *The Human Conveyor Belt: trends in human trafficking and smuggling in post-revolution Libya*.
43. UN Support Mission in Libya, december 2016, *"Detained and dehumanized" Report on Human Rights Abuses against migrants in Libya*.
44. Amnesty International, juni 2016, *Refugees and migrants fleeing sexual violence, abuse and exploitation in Libya*, <http://www.amnestyusa.org/news/press-releases/refugees-and-migrants-fleeing-sexual-violence-abuse-and-exploitation-in-libya> (besökt 17-05-30)
45. UN Support Mission in Libya, december 2016, *"Detained and dehumanized" Report on Human Rights Abuses against migrants in Libya*.
46. UN Support Mission in Libya, december 2016, *"Detained and dehumanized" Report on Human Rights Abuses against migrants in Libya*.
47. Ibid.
48. Al Jazeera News, maj 2017, *Libyan coastguard opened fire at refugee boats: NGOs*, <http://www.aljazeera.com/news/2017/05/libyan-coastguard-opens-fire-migrant-boats-ngos-170525100451559.html> (besökt 17-05-30)

Sverige är det första landet i världen som har en uttalat feministisk utrikespolitik. När Sveriges utrikesminister Margot Wallström lanserade den feministiska utrikespolitiken hösten 2014 var det ett modigt och viktigt politiskt ställningstagande. Sedan dess har vi sett flera stora bakslag för kvinnors, flickors och hbtqi-personers rättigheter i världen.

Den feministiska utrikespolitiken har på så vis blivit viktigare än någonsin.

I denna rapport analyserar 19 av CONCORD Sveriges medlemsorganisationer genomförandet av den feministiska utrikespolitiken 2016-2017. Rapporten belyser ett antal områden där den feministiska utrikespolitiken bidragit till viktiga ställningstaganden och insatser som gör skillnad för kvinnors och flickors rättigheter globalt. Rapporten lyfter även fram områden där den feministiska utrikespolitiken inte fått genomslag, vilket resulterat i en politik som i vissa fall inte bara misslyckas med att bidra till den feministiska utrikespolitiken utan direkt motverkar dess målsättningar. På varje politikområde ges rekommendationer om hur regeringen kan stärka den feministiska utrikespolitiken.

CONCORD

Svenska & europeiska CSO:er för global utveckling
Sverige